

Kiestingin seurakunta ja rahvaan elinolot vuosisadan alkupuolella

Arhankelskija Eparhialnija Vedomosti (Arkangelin Hiippakunnan Tiedonantoja) julkaisi vuosina 1908-1912 laajan artikkelisarjan, jossa selostettiin monipuolisesti hiippakunnan karjalaisten seurakuntien oloja ja elämää. Oheisen kirjoituksen, jossa käsitellään Kiestingin seurakuntaa (Kestengskij prihod), on Karjalan Heimolle lyhentäen suomentanut Nina Lavonen.

Kiestingin seurakunta, joka on perustettu v. 1872, on alueeltaan ja väestömäärältään suurimpia Kemin Karjalassa. Nimensä se on saanut samannimisen kirkonkylän mukaan, jossa 56 taloa on rakennettu suoraan riviin suuren Tuoppajärven rannalle.

Yhdellä Tuoppajärven saarista oli entsaikaan kuuluisa vanhauskoisten luostari. Sen vaikutus tuntuu vielä nykyäänkin, ja lähes puolet Kiestingin seurakunnan rahvaasta noudattaa yhä vanhauskoisten tapoja.

Kiestingin seurakuntaan kuuluu 22 kylää, jotka ovat hajallaan Tuoppajärven rannoilla

ja siitä pohjoiseen.

Matkustaminen kirkonkylästä toisiin kyliin ja niiden välillä on sangen vaikeaa, sillä vähät tiet ovat ajokelpoisia ainoastaan talvella. Niinpä seurakunnan papin on kiertäessään eri kylissä varattava runsaasti aikaa.

Otamme esimerkiksi virkamatkan Kiestingistä Kokkosalmeen. Jos sää on hyvä, pappi kulkee ensi veneellä 15 virstaa Tuoppajärveä. Jos sää on huono, hän menee 3 virstaa veneellä, sitten metsäpolkuja ja soita 10 virstaa ja lopuksi vielä 2 virstaa veneellä. Takaisin palatessa on sama matka. Etäisim-

piin kyliin kuljettaessa täytyy välillä yöpyä metsäkämpissä tai veneen alla.

Joskus sattuu niin, ettei kylänväki olekaan kotona, esim. ovat kesällä heinäkorjuussa, talvisaikaan metsätoissa kaukana kotoaan, keväällä uittohommissa jne. Silloin papin pitää odotella päiväkausia sadakseen kyydin ja oppaan eteenpäin seuraavaan kylään tai paluumatkalle takaisin Kiestinkiin.

Kun pappi käy kaikissa seurakuntansa kylissä, hän joutuu kulkemaan 163 virstaa venekyydissä ja astumaan metsäpolkuja 165-183 virstaa eli yhteensä 328-346 virstaa. Tämä on tietysti likimääräinen arvio on tietysti likimääräinen arvio virtoja ole kukaan mitannut.

Jos pappi saapuu johonkin kylään etukäteen ilmoittamatta, hänen pitää etsiä 2-3 henkeä saattomiehiksi. Tähän tehtävään ei juuri kukaan ole halukas vallankaan kiireisinä aikoina ryhtymään. Tehtävä koetaan työntää toisille ja pitkään pappi saa kuunnella kiistelyä siitä, kenen vuoro on ja kuka kulloinkin lähtee. Näitä kysymyksiä saatetaan pohtia päiväkausia.

Papiston työtaakan takia Kiestingin seurakunta pitäisi jakaa kahtia ja erottaa pohjoinen osa omaksi seurakunnakseen. Siihen voisi liittää seuraavat kylät: Jelettijärvi (jonne olisi sopiva rakentaa kirkko), Ahvenlahti, Heinäjärvi, Lakkijärvi, Tiiksjärvi ja Suurijärvi, toisin sanoen IV ryhmän kylät. Näin muodostettavan seurakunnan väestömäärä olisi 1 323 henkeä, joista 597 miestä ja 726 naista. Uudistuksen myötä myös kirkollinen työ tehostuisi, mikä olisikin tärkeää, kun lähes puolet seurakuntalaisista lukeutuu vanhauskoisten papittomaan ryhmään.

Kaiken kaikkiaan tiekysymys on mitä pikimmin ratkaistava, sillä Kiestingin seurakunnassa on tätä nykyä vain yksi tiepahanen Valkean meren rannikolle, tarkemmin sanottuna Kierettiin. Sitäkin voi ajaa ainoastaan neljänä talvikuukautena ja jos sattuu varhainen kevät tai pitkä, lämmin syksy, niin kelirikko estää liikenteen paljon pitemmäksi aikaa.

Tällainen tilanne vaikeuttaa suuresti paikallisten karjalaisten elämää. Sanotaankin, että suolainen (hikinen) on karjalaisen leipä. Sitä se onkin, kun joutuu kuljettamaan kaikki tavarat selässään Kieretistä saakka upottavia soita tarpoen ja vaaranrinteitä ponnistellen.

Aluksi olisi saatava kunnollinen tie Kiestingistä Kierettiin. Sen linjauksen tulisi tehdä seuraavasti: Kieretistä Uuteenkylään (40 virstaa), sitten Uudestakylästä Suurijärveen (20 virstaa) ja edelleen Kiestinkiin (30 virstaa). Sieltä tietä tulisi jatkaa Kokkosalmeen, Kananaisiin, Katoslamille ja edelleen Kuumamon kirkolle. Tällä tiellä olisi suuri taloudellinen merkitys paitsi Kiestingille myös Oulangan ja Pistojärven kunnille. Pistojärveltä pitäisi lisäksi rakentaa tie etelään Uhtualle.

Se, ettei teitä ole, tekee tavarat ja kaiken elinkeinojen harjoittamisen kalliiksi. Kaikesta ostotavarasta joutuu maksamaan ylihintaa Kiestingin paikallisille kauppiaille. Nämä hankkivat tavarat Arkangelista, kuljettavat laivoilla ensin Kierettiin, minne ne varastoidaan marraskuun alkupuolelle saakka. Sitten ne rekikelien tultua rahdataan Kiestinkiin. Hinta nousee tällä välin melkein kaksinkertaiseksi.

Esimerkkinä ovat seuraavat hintanäytteet Kiestingistä: sokeri maksaa 25-30 kop. naula (400 gr), vesirinkelit 11-12 kop. naula, korput 25 kop. naula, ruisjauhot 9 rpl säkki tai 4,5 rpl puuta (16 kiloa), suurimot 16 rpl säkki, siemenvoi 32 kop. naula, tavallinen voi 50 kop. naula ja siika 15 kop. naula jne. Usein käy vielä niin, että talveksi ja seuraavaksi kesäksi varatut tavarat eivät riittä. Tänä vuonna (siis 1908) kävi niin, ettei Kiestingin kaupoissa ollut enää rynejä: kaikki oli lopussa eikä uutta saatu mistään. Vuonna 1907 suola, ruisjauhot ja paloöljy loppuivat jo kesällä.

Entinen Arkangelin läänin kuvernööri Engelhardt kirjoitti teoksessaan Russkij Sever (Venäjän Pohjola) v. 1897 karjalaisista, ettei heidän taloudellinen tilansa ole kehuttava. Viime aikoina se on entisestään heikentynyt. Tämä näkyy selvästi myös Kiestingissä. Esim. maan-

I ryhmä, kylät Kiestingistä lounaaseen:

kylä	etäisyys	taloja	väkiluku M / N	
1) Kokkosalmi	15	25	91	93

II ryhmä, kylät Kiestingistä kaakkoon:

kylä	etäisyys	taloja	väkiluku M / N	
1) Tsolma	9	3	8	8
2) Salmivaara	13	4	13	12
3) Liinamua	12	3	14	17
4) Lampahainen	17	15	44	40
5) Nilmilaksi	35	8	22	19
6) Lohilaksi	15	18	50	70

III ryhmä, kylät Kiestingistä itään:

kylä	etäisyys	taloja	väkiluku M / N	
1) Lohivaara	20	19	89	84
2) Pinkosalmi	35	20	66	62
3) Suurijärvi	50	12	49	46

IV ryhmä, kylät Kiestingistä pohjoiseen:

kylä	etäisyys	taloja	väkiluku M / N	
1) Ahvenlahti	23	15	66	62
2) Jelettijärvi	33	38	169	212
3) Tiiksjärvi	45	17	65	112
4) Lomakkavaara	52	4	15	21
5) Nuottajärvi	82	4	20	25
6) Kuukasjärvi	107	14	55	58
7) Pritsa	60	2	19	13
8) Leipäniemi	57	6	18	20
9) Lakkijärvi	45	16	57	69
10) Heinäjärvi	43	35	115	115
11) Kyyrölä	100	1	4	6

(matkat virstoissa; yksi virsta on runsas kilometri)

viljelyksellä ei täällä ole suurtakaan merkitystä. Viljeltyä maata on vähän ja karjalalous heikosti kehittynyttä. Karjalle ei riitä rehua kuin vain osaksi vuotta.

Taulukosta ilmenee, että 335: stä talosta 42:lla ei ole hevosta. Jokaiseen talouteen tulee keskimäärin 2 lehmää, viisi lammasta ja kahdeksan poroa.

Paikallisten karjalaisten tärkein toimeentulon antaja on metsätalous (metsätyöt ja uitto). Mies ja hevonen tienaaavat keskimäärin 400 ruplaa, mutta elinkustannukset ovat niin korkeat, että rahoista ei riitä esim. säästämiseen.

Vaikka maanviljelystä harjoitetaan vähän, karjalaiset kasvattavat kuitenkin omiin tarpeisiinsa riittävästi perunaa ja naurista. Kalaa (siika, lohi ja muikku) he pyydystävät syksyisin talven varalle. Muista elinkeinoista voi mainita vielä kaupankäynnin Suomeen päin sekä vaihtokaupan Valkean Meren rannikolla.

Vielä on Kiestingin seurakunnan asukkaista sanottava papin kertoman mukaan, että juopottelua esiintyy vain vähän, eniten Jelettijärven kylässä. Paikallisten karjalaisten erikoisuus lisäksi on se, että he polttavat hyvin vähän tupakkaa: miehistä tupakoi ainoastaan 20 prosenttia.

Väestön heikosta taloudellisesta tilanteesta kertovat osaltaan myös talonpoikien asunnot. Karjalaiset pirtit ovat kaksiosaisia (keittiö ja takahuone). Jälkimmäisessä säilytetään vaatteita ja otetaan vastaan vieraat. Siellä eletään silloin, kun ensimmäisestä huoneesta kylmätetään torakoita. Muutamat varakkaammat talonpojat ovat Kiestingissä ryhtyneet rakentamaan viisiseinäisiä taloja ja vuoraamaan ne laudoilla. Näitä on kuitenkin verrattain vähän.

Kiestingin karjalaiset miehet käyttävät talvella vuorillista verkatakkia. Varakkaammilla saattaa olla lammasturkki. Naisilla ei ole mitään heille tyyppillistä vaatepartta. Talvella he usein käyttävät miesten päällystakkia. Juhlapyhinä miehillä on yllään verka- tai trikoo-puku, suomalaista kuosia sekä hattua, kengät ja kalossit.

Ruokataloudessa ei ole suurtakaan eroa köyhien ja varakkaiden välillä. Kaikkien mieluiseksi on rokka. Suolakala on ruokapöydässä keskeisessä asemassa. Siihen liittyy usein voimakas haju, joka kertoo, että kala on osittain mädäntynyt. Karjalaiset syövät 3-4 kertaa päivässä.

Tietoja eri kotieläinten määrästä Kiestingin kunnassa:

Kylä		talouksia	hevosia	lehmii	lampaista	poroja
1)	Kiestinki	56	41	105	225	110
2)	Kokkosalmi	25	28	57	122	211
3)	Lampahainen	15	17	37	90	30
4)	Liinamua	3	3	9	12	-
5)	Tsolma	3	1	2	8	-
6)	Salmivaara	4	1	5	8	-
7)	Lohilahti	18	21	28	80	140
8)	Lohivaara	19	18	45	106	104
9)	Nilmilaksi	8	5	15	53	4
10)	Pinkasalmi	20	17	59	129	268
11)	Suurijärvi	12	10	25	69	88
12)	Jelettijärvi	38	38	85	195	300
13)	Kuukasjärvi	14	11	26	80	473
14)	Nuottajärvi	4	4	11	38	92
15)	Ahvenlahti	15	15	40	93	189
16)	Heinäjärvi	35	30	64	182	180
17)	Tiiksjärvi	17	15	38	92	223
18)	Pritsa	2	1	6	26	57
19)	Lomakkavaara	4	2	6	12	70
20)	Leipäniemi	6	4	8	38	31
21)	Lakkijärvi	16	10	22	53	110
22)	Kyyrölä	1	1	2	3	-
Yhteensä		335	293	695	1 711	2 680

Naisväki paistaa joka päivä kalakukkoja, nakriskukkoja, potakkakukkoja sekä sankeja. Paastopäivinä tehdään erilaisia marjapiirakoita. Teen juonti on yleistä. Samovaari ja tsäinikka ovat joka taloudessa. Kiestingissä on tapana, että miehet lämmitävät samovaarin ja valavat tsäijyn. Karjalaiset naiset eivät kaikki juo teetä, ja jos juovatkin, heidän vuoronsa on erikseen miesten jälkeen. Sokeria käytetään säästeliäästi oikein pieninä palasina. Palanen pannaan suuhun, ja jos siitä vielä jää jotakin jäljelle, loppu pannaan talteen seuraavaa kertaa varten.

Kiestingin seurakunta perustettiin v. 1872. Samana vuonna valmistui nykyinen Pyhän Tapanin kirkko. Varat rakennusta varten lahjoitti pietarilainen kauppias Krundishev. Myöhemmin kauppiaan vaimo - nyttemmin hän on jo kuollut - lahjoitti v. 1889 kirkolle ja papistolle varoja 3 000 ruplaa kirkon kunnostamiseksi ja seurakunnan tarpeiksi.

Vaikka kirkko on lähellä, kiestinkiläiset käyvät sängen vähän jumalanpalveluksissa. Juhlapyhinä rahvasta on enemmän. Etäisissä kylissä asuvat käyvät kirkossa vain silloin, kun he sattuvat olemaan kirkonkylässä muilla asioillaan, mitä tapahtuu harvoin. Monista kylistä ihmiset tulevat kirkkoon vain pääsiäisenä ja jouluna. Ripillä ja ehtoollisella kiestinkiläiset

käyvät hyvin harvoin, 200-250 miestä ja 100-150 naista vuodessa. Tässä näkyy selvästi vanhauskoisuuden vaikutus ja tietenkin asiaan vaikuttavat myös

pitkät, vaikeat matkat kaukaisista korpikylistä kirkolle. Seurakunnan pappi ei hankään ehdi käydä riittävän usein seurakuntalaisten luona.

LAILA HIETAMIES

Katarina Suuri

ohjaus KATARIINA LAHTI
lavastus ja puvut RALF FORSSTRÖM
musiikki JUHA TUISKU
koreografi TAMARA PEROVUO

ESITYKSET JATKUVAT
SUURELLA NÄYTTÄMÖLLÄ
eläkeläisliput 70 mk

Kyllikki Forsell
Iraikki Nousiainen

Kansallisteatteri
Lippumyymä
puh. (09) 1733 1331

Rukouksia seurakuntalaiset osaavat vain vähän ja papin kertoman mukaan suhtautuvat melko välinpitämättömästi kirkonmenoihin ja rituaaleihin. Pappi on pannut merkille, että seurakunnassa elää paljon pariskuntia, joita ei ole kirkossa vihitty ja jotka eivät edes pidä tällä asialla kiirettäkään. Usein käy niin, että nämä vihkimättömät parit muutaman vuoden päästä eroavat. Nuoret rikkovat usein seitsemättä käskyä (toim. huomautus: vai kuudetta?) ja erityisesti silloin, kun ovat Suomessa.

Vanhauskoisuus seurakunnassa vähenee sitä mukaa kun vanhat ukot ja akat siirtyvät tuonilmaisiiin. Heidän varsaan vanha usko paljolti nykyään on. Seurakunnan papin mukaan paikalliset karjalaiset ovat hyväluontoisia ja tulevat papin kanssa mainiosti toimeen.

Oikeauskoisen kirkon kannalta vaarallisena pappi pitää sitä, jos vanhauskoiset jälleerakentavat vuosia sitten hävitetty erakkolansa ja jos he saavat päteviä opettajia uskoaan levittämään. Nykyisin vanhauskoisuutta saarnaavat melkein lukutaidottomat vanhat akat. Vielä on aikaa kasvattaa karjalaisia oikeaan uskoon, jatkaa Kiestingin pappi, ja korostaa uuden seurakunnan perustamisen tärkeyttä.

Sairaiden hoito on Kiestingin kirkonkylässä järjestetty hyvin. Kylässä on välskärin vastaanotto sekä myös kättilö. Ympäristökylien eläjiä välskäri voisi muuten auttaa, mutta ei ole lääkkeitä. Etäisiin kyliin välskäri ei mitenkään ennätä. Onneksi paikallisen rahvaan yleinen terveydentila on melko hyvä, mikä osaltaan johtune siitä, että karjalaiset kylät sijaitsevat puhdasvetisten järvien tai jokien rannoilla metsien keskellä. Näin ilmakin on puhdasta ja terveellistä.

Tarttuvia tauteja on kansan keskuudessa vähän, ja jos niitä, esim. vaikka syfilistä esiintyy, ne kulkeutuvat tänne muualta.

Posti kulkee vain kirkonkylään. Volostin (kunnan) paikallisessa virastossa otetaan vastaan kirjeitä. Valtion posti tuodaan Kieretistä vain kerran kahdessa viikossa. Jos on rospuuttoa, posti tuodaan harvemmin; se saattaa kestää kuukausiakin.

Kouluja on Kiestingin alueella vähän. Arkangelin hiippakunta ryhtyi v. 1899 järjestämään Kiestingin kirkonkylään koulua ja vuodesta 1900 se jo toimi yksiluokkaisena. Oman rakennuksen koulu sai vuonna

Taulukko (syntyneet, vihityt ja kuolleet)

Vuosi	syntyneitä		avioliitot	kuolleet	
	poikia	tyttöjä		M	N
1898	29	38	11	2	2
1899	36	31	12	6	3
1900	31	36	9	3	1
1901	33	43	17	7	7
1902	43	37	22	2	1
1903	38	40	2	3	-
1904	47	49	32	5	3
1905	38	45	6	2	1
1906	36	40	13	4	6
1907	48	51	24	13	10
Yht.	379	410	148	47	34

1902. Seurakunnan laajuuden ja hajanaisuuden takia kouluja pitäisi olla useampia. On ehdotettu perustettavaksi kaksi uutta koulua, toinen Jelettijärven kylään ja toinen Tiiksjärven kylään. Tarvetta olisi lisäksi Kananaississa, Kokkosalmessa ja Lohilahdessa. Kaukaisten kylien lapsia varten olisi perustettava kiertokoulu.

Opettajien palkkausta pitäisi kohentaa. Nykyinen palkka, noin 300 ruplaa vuodessa, on vähän ja sillä on vaikea tulla toimeen Kiestingissä. Koulutaloa pitäisi remontoida, mm. uusia uunit ja seinien vuoraus.

Seurakunnan pappi ilmoitti joulukuussa 1907 Karjalan vel-

jeskunnan Kemin osastolle, että hänen tekemiensä havaintojen mukaan Kiestingin rahvas ei ole kiinnostunut luterilaisuudesta, vaan paremminkin vanhauskoisuudesta. Tätä tietoa voisi käyttää hyväksi ohjatessa paikallista rahvasta siten, ettei se innostuisi liikaa kansallisista pyrkimyksistä.

Näiden rivien kirjoittaja seurasi kerran jumalanpalvelusta Kiestingin kirkossa. Pappi lausui alttarilla kansalle tutulla kielellä rukouksia ja uskontunnustusta. Heti huomasi, miten vähälukuinen kirkkokansa osoitti selvää mielenkiintoa. Kiestingin seurakunnan pappi Ilja Zastrovskij osaakin hyvin pai-

kallista karjalan kielen murretta ja saarnaa kansan kielellä.

Jos pyrkimyksenä on venäläistää karjalaiset ja lähentää heitä venäläisiin, siinä tapauksessa pitäisi perustaa enemmän kouluja ja rakentaa tie sisämaasta meren rannikolle venäläiskyliin. Jos taas jumalanpalvelukset pidetään karjalan kielellä, niin silloin pakostakin täytyy sallia suomen kielikin ja suomenkielinen kirjallisuus sekä kouluissa tutustua tähän kieleen. Niitä, jotka sitä käyttävät, ei sovi vainota.

Kiestingin papin palkka on 400 ruplaa vuodessa ja psalmienvaaja (Ioan Novikov) saa 200 rpl. Tällaiset palkat eivät voi mitenkään korvata sitä raskasta työtä, mitä he tekevät eikä se riitä kunnolla elämiseen. Paitsi valtion palkkaa pappi saa vuodessa 75 rpl, prosentit edellämäintusta lahjoituspääomasta sekä harvoina vuosina 27-80 rpl seurakunnan tuloista.

Kiestingin nykyinen pappi on rakennettu samana vuonna kuin kirkko, siis 1872, ja on ahdas, ränsistynyt ja talvisaihaan kylmä. Uuden pappilan rakentamista varten seurakuntalaiset ovat varanneet hirret. - N

Huomioita Kiestingin alueen luonnonoloista

Kiestingin maiseman keskeisiä tekijöitä ovat havumetsä ja turvesuo. Järviä on runsaasti ja niistä suurimpia ovat Tuoppajärven ja Pääjärven ohella Tiiksjärvi, Heinäjärvi ja Jelettijärvi. Järvien maksimisyvyys on 54-58 metriä, keskimisyvyys 10-30 metriä ja pohjan laatu hiekkaa tai mutaa. Järvien rannat ovat paikoin jyrkät ja usein kiviset. Pikkujärvet ovat lähes aina suorantaisia ja mutapohjaisia. Niiden syvyys vaihtelee metrillä enimmillään kahdeksaan metriin. Alueella on runsaasti erityyppisiä soita. Turvekerroksen paksuus vaihtelee metrillä pariin kymmeneen senttiin.

Joet - niistä mainittakoon Kiisjoki, Pontselenjoki, Sohjananjoki, Valasjoki ja Vaarakylänjoki - ovat etupäässä lyhyitä ja koskisia. Joet ja enimmäkseen järvet jäätyvät marraskuun puolivälissä, virtapaikat joulutammikuussa. Jään paksuus järvisä on huhtikuun alussa 60-80 senttiä. Jäät lähtevät joista tou-

kokuun alussa; järvet vapautuvat jääkuorestaan runsaat kaksi viikkoa myöhemmin kaikkien suurimpia lukuunottamatta.

Talvi (marraskuusta maaliskuun lopulle) on normaalisti hyvin kylmä. Lämpötila on päivällä keskimäärin miinus 5-11, yöllä yli miinus 10 astetta ja minimilämpötila on kireinä pakkastalvina jopa miinus 46 astetta.

Roudan paksuus on keskimäärin 50 senttiä ja maksimissaan 1,6 metriä. Lumipeitteen paksuus talven lopulla on 50-80 senttiä. Pimeän ajan pituus vuorokaudessa on 9-17 tuntia.

Kevään (huhti-toukokuu) sää on usein viileä ja pilvinen, mutta toukokuussa päivälämpötila alkaa nousta. Yöt ovat edelleen kylmiä ja hallaa esiintyy usein. Lumi alkaa sulaa huhtikuun lopulla ja häviää toukokuun puoliväliin tultaessa.

Rospuutto jatkuu kesäkuun puoliväliin saakka.

Kesä (kesä-elokuu) on lyhyt eikä yleensä kovin lämmin. Sää on usein epävakainen ja sadepäivien määrä voi olla jopa 54. Lämpötila on + 13-15 astetta; maksimi on + 32 astetta ja yöt selvästi päivää viileämmät. Hallaöitä voi esiintyä melkein mihin aikaan kesästä tahansa. Valkea yöt jatkuvat 8. päivästä kesäkuuta elokuun 5. päivään saakka. Silloin aurinko ei laske. Rakkäaika alkaa kesäkuun alkupuolella säistä riippuen.

Syksyn (syys-lokakuu) sää on usein pilvinen ja sumuinen. Silloin päivälämpötila on + 2-7 astetta; maksimi + 24 astetta. Yöpakkasia esiintyy runsaasti. Tuulet ovat syksyllä ja talvella lounaisia, keskimäärin 5-6 m/sek., kesällä tuulen suunta on usein pohjoinen ja koillinen ja nopeus 4-7 m/sek.